

Kõrgem Kunstikool Pallas

Fotograafia osakond

Tartu JK Welco audiovisuaalne dokumentaalsari:

„Vaikus enne tormi“

Lõputöö

Remi Roosmann

Juhendaja: Kaisa Eiche

Tartu 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. SPORDIDOKUMENTALISTIKA ŽANR JA VISUAALNE JUTUVESTMINE	5
1.1 Spordidokumentalistika olemus ja vormid	5
1.2 Jalgpallimeedia eripära: telgitaguste avamine (<i>behind the media</i>).....	6
1.3 Visuaalne narratiiv ja vaataja mõjutamise tehnikad	6
2. TARTU JK WELCO KOGUKOND JA FÄNNIKULTUUR.....	8
2.1 Klubi tekkelugu ja „Welco DNA“	8
2.2 Electric Legion ja tribüünikultuur	8
2.3 Dokumentaalsarja roll kogukonna peegeldajana	9
3. PRAKTILINE OSA.....	11
3.1 Eeltootmine ja ettevalmistus.....	11
3.2 Tootmine ja võtteperiood.....	12
3.3 Montaaž ja töötlus	13
3.4 Seeria esitus ja tulemused.....	14
3.5 Analüüs	14
KOKKUVÕTE	16
SUMMARY	18
KASUTATUD ALLIKAD	20
INTERVJUUD.....	20
LISAD	21
Lisa 1. Dokumentaalsarja „Vaikus enne tormi“ episoodid	21
Lisa 2. Visuaalne materjal ja kaadritagused fotod	22
Lisa 3. Autorideklaratsioon ja lihtlitsents	25

SISSEJUHATUS

Kuigi spordidokumentalistika ajaloos leidub varaseid kinematograafilisi suurteoseid, mis paistavad silma tugeva esteetilise emotsionaalsusega (näiteks Leni Riefenstahli „Olympia“ või Kon Ichikawa „Tokyo Olympiad“), on žanr aja jooksul teinud läbi järjepideva ja laiaulatusliku arengu. Tänapäevane spordidokumentaal on liikunud eemale pelgalt sündmuste raporteerimisest või füüsilise pingutuse esteetilisest jäädvustamisest, muutudes sügavalt intiimseks ja tagamaid avavaks jutustuseks. Kaasaegsed spordidokumentaalid ei keskendu enam ainult väljakul toimuvale, vaid avavad asjaosaliste endi kaudu kulissidetaguseid otsuseid, sportlaste ja treenerite psühholoogiat ning isiklikku dünaamikat. See pakub vaatajale väärtuslikku ja põnevat siseinfot, mis jääks tavameedias muidu varjatuks, luues seeläbi tugeva ja vahetu silla spordiorganisatsioonide ja laiema auditooriumi vahel. Käesoleva lõputöö praktiline projekt on inspireeritud just sellest suunast, seades eesmärgiks dokumenteerida üht Eesti jalgpallimaastiku unikaalseimat nähtust.

Minu lõputööks on kuueosaline audiovisuaalne dokumentaalsari, mis jälgib Tartu jalgpalliklubi Welco esindusmeeskonna tegemisi 2025. aasta hooajal. Teema valik sündis isiklikust soovist teostada mahukas ja narratiivselt tugev spordidokumentaal, mis erineks Eestis toodetud sageli pealiskaudsetest spordivideotest. Olles ise JK Welco klubisüsteemiga lähedalt seotud, tajusin, et klubi oli jõudnud murrangulise tähtsusega hetke oma ajaloos – astuti viimaseid samme poolprofessionaalsest harrastajate võistkonnast Eesti kõrgeima taseme, Premium liiga, suunas. See üleminekufaas, mis oli laetud nii sportlike pingete kui ka kogukondlike ootustega, pakkus dokumentalistikale ideaalset algmaterjali.

Lõputöö probleemipüstitus seisnes küsimuses: kuidas luua piiratud ressurssidega, ühemehemeeskonna põhimõttel töötades professionaalsetele avalike meediakanalite (antud juhul Coolbet Eesti YouTube-i kanal) standarditele vastav terviklik ja emotsionaalselt kaasahaarav dokumentaalsari? Minu ülesandeks oli lahendada see väljakutse läbi täistsüklilise audiovisuaalse tootmise, mis tähendab, et vastutasin üksi nii sarja kontseptsiooni, operaatoritöö, helisalvestuse, intervjuerimise kui ka kogu järeldootmise (montaaž, helitöötlus, värvimääramine) eest.

Töö lähenemine oli tugevalt praktikapõhine ning toetus visuaalse kommunikatsiooni ja spordimeedia analüüsile. Meetodina rakendasin pikaajalist jälgivat dokumentalistikat (*observational documentary*), olles meeskonna argipäeva ja mängude sisse integreeritud, et püüda kaadrisse sportlaste ehedad ja filtreerimata emotsioonid. Intervjuude ja visuaalse materjali

põimimisel otsisin inspiratsiooni kaasaegsetest tippdokumentaalist (näiteks Netflix'i sari "Treble Winners"), et ehitada episoodidele tugev dramaturgiline kaar.

Lõputöö kirjalik osa toetab ja mõtestab praktilise projekti sündi ning on jagatud kolmeks peamiseks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade spordidokumentalistikast ja -meediast, avades visuaalse kommunikatsiooni rolli kaasaegses ühiskonnas ning selgitades, kuidas spordidokumentaalistid aitavad kujundada brändi ja identiteeti. Teine peatükk keskendub lõputöö subjektile ehk Tartu JK Welco kogukonnale ja fännikultuurile, analüüsides seda sotsiaalset kapitali, mis on klubi arengu mootoriks ning dokumentaalsarja emotsionaalseks tuumaks. Kolmas peatükk on pühendatud praktilisele osale, kus dokumenteerin detailselt sarja „Vaikus enne tormi“ loomisprotsessi alates ideekavanditest ja võtteperioodist kuni montaaži ning sarja avaldamiseni. Töö lõpeb analüüsiga, kus reflekteerin oma isiklikku arengut, tehtud otsuste põhjendatust ja projekti käigus tekkinud õpikogemusi.

1. SPORDIDOKUMENTALISTIKA ŽANR JA VISUAALNE JUTUVESTMINE

Spordidokumentaali moodustavad tänapäeval dokumentalistika traditsioonis olulise osa, kuigi akadeemilises kirjanduses on see vähe uuritud valdkond (McDonald 2007: 208). Pikka aega peeti dokumentaalfilme pigem kitsale auditooriumile suunatud marginaalseks žanriks, kuid tänaseks on need liikunud meediapildi keskmesse, saavutades laialdast levikut ja pälvides kriitikute tunnustust (Marfo 2007: 16). See tõus on otseselt seotud asjaoluga, et visuaalsed kujutised, sealhulgas dokumentaalfilmid, on muutunud kaasaegse kultuuri peamiseks meediakanaliks, avaldades inimeste mõtlemisele ning kultuuri arengule sügavamat mõju kui ükski teine suhtlusvorm (Kull 2024: 7). Käesolev peatükk toetubki neile teoreetilistele alustele, andes esmalt ülevaate spordidokumentalistika arengust ja vormidest ning analüüsides seejärel jalgpallimeedia telgitaguste avamise spetsiifikat. Nende visuaalse jutustamise tehnikate lahtimõtestamine on otseseks vundamendiks lõputöö praktilises osas valminud dokumentaalsarjale „Vaikus enne tormi“.

1.1 Spordidokumentalistika olemus ja vormid

Spordidokumentalistika on ajalooliselt teinud läbi pika arengu, liikudes lihtsate tippfotode ja emotsiooni laengute raporteerimisest sotsiaalselt ja kultuuriliselt kandvate lugudeni (Huck 2011: 41; McDonald 2007: 208). Üks dokumentaalfilmi pioneeridest, John Grierson, on defineerinud dokumentalistikat kui „tegelikkuse loomingulist töötlemist“ (*creative treatment of actuality*). See tähendab, et kuigi tegemist on reaalse inimeste ja sündmustega, on dokumentaalfilm autori loomingulise töö tulemus, kus materjali valitakse ja järjestatakse viisil, et luua uusi ja sügavamaid tähendusi (Huck 2011: 41–42).

Kaasaegsete dokumentaalide uurija Bill Nicholsi tüpoloogia eristab mitmeid dokumentalistika vorme, millest Ian McDonald toob spordidokumentaali analüüsimisel esile neli peamist. Käesoleva lõputöö kontekstis ja kaasaegses spordidokumentalistikas laiemalt rakenduvad neist aga eelkõige kaks: jälgiv (*observational*) ja osalev (*participatory*). Jälgiva vormi puhul tegutseb operaator n-ö kärbes seinal (*fly on the wall*), esitades sündmusi võimalikult vahetult ja varjamatult. Osalev aga tunnistab autori kohalolu ning rõhutab dialooge ja intervjuusid sündmuses osalejatega (McDonald 2007: 211–213). Mõlemat eelmainitud vormi rakendasin ka oma lõputöös

– jälgides märkamatu meeskonna argipäeva ja pingeid riietusruumis ning kombineerides seda otseste intervjuudega mängijatelt. See võimaldas mul luua tegelikkusest (*actuality*) loomingulise ja mitmekihilise terviku.

1.2 Jalgpallimeedia eripära: telgitaguste avamine (*behind the media*)

Jalgpalli ja meeskonnaspordi peamine sotsiaalne võlu ning meedia fookus seisneb otseülekandes ehk „samasuses“ (*liveness*) ja sündmuste ettearvamatuses. Televisiooni ülesanne spordis on sündmust vahetult raporteerida, mitte seda detailselt tõlgendada. Spordidokumentaali aga valmib alati pärast sündmuse toimumist, mil spordi esmane tõmbenumber, mängu tulemus, on juba teada. Seetõttu peab dokumentaalfilm astuma sammu kaugemale ja pakkuma sündmusele loomingulist tõlgendust, mida televisiooni otseülekanne teha ei suuda (Huck 2011: 47–48).

Meedia- ja kultuuriteadlane Christian Huck toob välja, et edukaimad spordidokumentaali kasutavad selleks *behind the media* (meedia telgitagused) lähenemist. Dokumentaalkaamera pöörduv sinna, kuhu massimeedia ei pääse – riietusruumidesse, pesuruumidesse, meeskonna koosolekutele ja isiklikku ellu. Selle eesmärk ei ole esitleda meediale loodud soorituslikku fassaadi, vaid paljastada barjäärid (nagu tervisemured, sotsiaalsed pinged, vigastused), mis platsil toimuva agressiivsuse ja vastupidavuse üldse loovad (Huck 2011: 51–52). Just see telgitaguste avamise kontseptsioon sai sarja „Vaikus enne tormi“ tuumaks – otsustasin näidata argist pingutust, raskusi ja ohverdusi, mis teevad pühapäevase 90-minutilise „tormi“ ehk jalgpallimängu üldse võimalikuks.

1.3 Visuaalne narratiiv ja vaataja mõjutamise tehnikad

Lisaks objektiivsusele püüdleva dokumenteerimisele kasutab kaasaegne spordidokumentalistika vaataja sügavamaks kaasamiseks kindlaid visuaalse narratiivi tehnikaid. Visuaalne info edastab keerulisi ja emotsionaalseid kontseptsioone inimajule tunduvalt kiiremini kui sõnad, suunates alateadlikult meie tegevusi ja arvamusi enne, kui info jõuab ratsionaalse mõtlemise keskusesse (Kull 2024: 7).

Amma Marfo uuring dokumentaalfilmide sotsiaalsest mõjust toob esile mitu strateegiat, mille abil luuakse vaatajaga tugev side. Üheks peamiseks võtteks on tunnetele apelleerimine (*emotional appeal*), kus fookusesse tõstetakse haavatavad ja rasked hetked, mis tekitavad vaatajas vahetut sümpaatiat ja emotsionaalset seotust. Teiseks oluliseks vahendiks on eksklusiivsus

(*exclusivity*): sellise materjali (nt salajaste vestluste või tagatubade dokumentatsiooni) jagamine, mis on tavaauditooriumile kättesaamatu, paneb vaataja tundma end privilegeerituna ning tekitab usaldust autori ja filmi sõnumi vastu. Kolmandaks kaasamise teguriks on tutvavlikkus (*familiarity*), kus kasutatakse ära äratuntavaid isikuid, asutusi või kohalikke keskkondi, et muuta lugu vaatajale lähedaseks. Kui vaataja tunneb sündmustikuga emotsionaalset ja tutvavlikku sidet, tekib võimestamine (*empowerment*), mis inspireerib vaatajat reaalselt tegutsema, oma kogukonna taha koonduma ja muutusi looma (Marfo 2007: 28–32).

Need on täpselt samad visuaalse jutuvestmise tehnikad, mida kasutasin oma dokumentaalsarjas „Vaikus enne tormi“. Emotsionaalne apellatsioon (näiteks vigastustega toimetulek ja mängijate tervisemured), riietusruumi eksklusiivsus ja Tartu lokaalne tutvavlikkus töötasid ühise eesmärgi nimel: luua tugev emotsionaalne narratiiv, mis võimestaks Tartu jalgpallikogukonda ning annaks vaatajale põhjuse klubi tegemistega päriselus samastuda.

2. TARTU JK WELCO KOGUKOND JA FÄNNIKULTUUR

Selleks, et luua tõetruu ja emotsionaalselt kõnetav spordidokumentaal, ei piisa vaid tehnilisest meisterlikkusest – autor peab süvitsi mõistma keskkonda ja inimesi, keda ta kaameraga jälgib. Dokumentaalsarja „Vaikus enne tormi“ keskseks subjektiks on Tartu jalgpalliklubi Welco. See ei ole aga lihtsalt tavaline spordiorganisatsioon, vaid spetsiifilise tekkeloo, tugeva sotsiaalse kapitali ja Eesti mõistes unikaalse fännikultuuriga kogukond. Et sarja narratiiv töötaks ja kõnetaks nii asjaosalisi kui ka kõrvaltvaatajaid, pidin oma töös lahti mõtestama klubi identiteedi ehk n-ö „Welco DNA“ ja tooma selle visuaalselt esile.

2.1 Klubi tekkelugu ja „Welco DNA“

Erinevalt paljudest teistest Eesti jalgpalliklubidest, mis on loodud suurte noortesüsteemide peale või toetuvad kindlatele suursponsoritele, sündis JK Welco rohujuuretasandilt. Nagu sarja neljandas episoodis meenutatakse, sai klubi alguse 2008. aastal sõpruskonna initsiatiivist, mil esimesed toetusrahad võeti sõna otseses mõttes Rüütli tänava pangaautomaadist välja. Nende algne ambitsioon ei olnud sportlik tippsaavutus, vaid pigem sotsiaalse sidususe loomine – soov teha midagi ühiselt ja teha seda lähedalt. See emotsioonipõhine alguspunkt on kujundanud klubi olemust tänaseni.

Klubi tegevjuhi Edgar Lehe sõnul on Welco arengut läbi aastate kandnud „loll sihikindlus“ ja kompromissitu suhtumine (Leht 2025, 4. episood, 47:55). Seda mõtet täiendab klubi nõukogu esimees Mart Raamat, kes on sarjas tabavalt öelnud: „Me ei tee asju tegemise pärast. Me teeme asju sellepärast, et need asjad saaksid ägedalt ja hästi ära tehtud.“ (Raamat 2025, 4. episood, 47:47). See pühendumus on võimaldanud klubil kasvada neljanda liiga harrastajate võistkonnast esiliiga tippmeeskonnaks, kes on rajanud Tartusse oma enda kodu ehk Holm Park jalgpallistaadioni. Selline arengukaar, täielikest amatööridest poolprofessionaalse ja peagi täisprofessionaalse organisatsioonini, pakub dokumentalistikale ideaalset, klassikalist kangelat teekonna (*hero's journey*) narratiivi, mida ma sarja episoodides ka rõhutada soovisin.

2.2 Electric Legion ja tribüünikultuur

JK Welco kõige silmapaistvamaks tunnuseks Eesti jalgpallimaastikul on nende fännirühmitus Electric Legion. Isegi madalamates liigades mängides suutis klubi tuua tribüünidele sadu inimesi,

kes ei tulnud sinna tingimata tipptasemel jalgpalli vaatama, vaid saada osa unikaalsest õhkkonnast ja kogukonnatundest. Fännide pühendumus, visuaalsed lahendused (tifod, lipud, pürotehnika jne) ja lakkamatu laulmine loovad keskkonna, mis sarnaneb pigem Kesk-Euroopa jalgpallikultuurile.

Fännikultuuri arendamine Eestis ei ole siiski lihtne ülesanne. Nagu sarjas arutleb klubi nõukogu esimees Mart Raamat, on see sageli laiem ühiskondlik probleem, kus mugavus võidab: „Kõik istuvad kodus, vaatavad Netflixit, selle asemel et käia väljas, saada uute inimestega kokku ja luua koos mälestusi.“ Tema hinnangul on jalgpalli fännikultuur „äge euroopalik asi“, mis pakub emotsionaalset laengut ja ühtsustunnet (Raamat 2025, 5. episood, 26:50).

Dokumentaalsarja loojana nägin fännikultuuris hindamatut audiovisuaalset ressursi. Jalgpallidokumentaal ilma publiku emotsioonita on steriilne. Sarjas (eriti kuuendas episoodis) tuuakse visuaalselt esile nn *Black-out* mängu kulminatsioon – sündmus, kus tulešõu ja pürotehnika abil luuakse meeleolu, mis annab täiesti tavalistele noortele meestele platsil „päris jalgpalluri tunnetuse“. Fännide reaktsioonid andsid mulle võimaluse luua episoodides tugevaid kontraste „vaikuse“ (riietusruumi sisekaemus ja pinge) ning „tormi“ (staadionimelu ja tribüünide plahvatus) vahel. Fännid ei olnud minu jaoks sarjas lihtsalt taustadetail, vaid üks peategelastest, kes aitab vaatajal mõista, mis on jalgpallurite pingutuste tegelik väärtus ja kellele seda mängu tegelikult mängitakse.

2.3 Dokumentaalsarja roll kogukonna peegeldajana

Selle dokumentaalprojekti loomine langes JK Welco jaoks väga olulisse murdepunkti. Klubi on astumas viimast suurt sammu poolprofessionaalsest staatusest Premium liiga ehk Eesti kõrgeima taseme suunas. See on üleminekufaas, mis on täis väljakutseid, ootusi ja kasvuraskusi. Minu visiooniks, toetudes inspiratsioonile Netflixit sarjast „Treble Winners“, oli see habras ja pingeline periood ausalt ja ilustamata kujul kaadrisse püüda.

Heaks näiteks sotsiaalsest kapitalist ja kogukonna jõust on sarja kolmandas episoodis jäädvustatud hetk restoranis Kolm Tilli, kus vahetult enne olulist võõrsilmängu toimunud väikese koosoleku ja ühise söömaaja raames peab tegevjuht Edgar Leht mängijatele motiveeriva kõne. Ta toob esile, kuidas kohalikes koolides on tekkinud lausa „Welco jalgpallihullus“ ning lapsed nõuavad mängijate autogrammiga kaarte. See tõestab, et sari ei ole ainult ajalookirjutus või meelelahutus, vaid reaalselt vahend mängijate väärtustamiseks – näidates nende pühendumist ja

argiseid ohverdusi, anname neile kogukonna silmis „päris jalgpallurite“ tunnustuse (Leht 2025, 3. episood, 54:30).

Sari „Vaikus enne tormi“ on seega suunatud ka laiemale avalikkusele, et demonstreerida, kuidas tugev sotsiaalne kapital ja ühine visioon võivad „liigutada mägesid“ ka Eesti spordisüsteemis, kus suured finantsvõimalused sageli puuduvad. Seda tulevikuvaadet peegeldab sarja viiendas episoodis välja hõigatud suur „Visioon 2030“, mille eesmärgiks on laienenud kodustaadion, täismajale mängimine ja koha kindlustamine Eesti kõrgsarjas. Püüdes seda kõike kaamera kinni, pidin autorina pidevalt balansseerima vaatleja ja osaleja rolli vahel, et säilitada objektiivsus, kaotamata samas seda sügavat emotsionaalset sidet, mis mind ennast selle klubi ja kogukonnaga seob.

3. PRAKTIINE OSA

Praktilise osa eesmärgiks oli luua kuueosaline dokumentaalsari „Vaikus enne tormi“, mis jälgib Tartu JK Welco 2025 aasta hooaja kulgu, avab klubi ajaloo, toob esile klubi DNA ning tuleviku suuna. See sündis tihedas partnerluses JK Welco meeskonna, tegevjuhi ja kommunikatsioonijuhiga, mida rahastas ja avaldas peakanalites Coolbet Eesti. Minu eesmärgiks oli luua audiovisuaalne tervik, mis poleks lihtsalt võistkonna hooaja dokumenteerimine, vaid omaks narratiivi ja vastaks samal ajal tellijate ootustele ning avalike meediakanalite professionaalsetele nõuetele.

3.1 Eeltootmine ja ettevalmistus

Sarja esialgne idee sündis algselt enda isiklikust eesmärgist luua või olla kaasatud mahukas audiovisuaalses dokumentaalprojekti. Kuna ma ise tol hetkel juba töötasin JK Welco klubisüsteemis, tekkiski kiirelt idee ja tahe võtta fookusesse just oma klubi esindusmeeskonna hooaeg. Eriti andis indu juurde see, et olin kõrvalt näinud, kuidas kogu klubisüsteem on viimaste aastatega nii organisatoorselt kui ka sportlikult tohutult arenenud ning motiveeritud. Sellest sündis mõte ja lootus, et eesootavast hooajast võib lahti rulluda tõeline edulugu, mis oleks liigatasandil tähendanud võistkonna ajaloolist tõusmist Eesti kõrgliigasse.

Lisatõuke andis asjaolu, et varasemalt on Coolbeti platvormil ilmunud dokumentaalsarju Eesti jalgpalliklubide teekonnast, kuid vaatajana ei olnud ma nende teostuse ja lõpptulemusega täielikult rahul. See rahulolematuse tekitas minus tugeva motivatsiooni tõestada, et sarnast formaati on võimalik teha oluliselt paremini ja kaasahaaravamalt. Otsides eeskujude, kuidas luua tõeliselt mõjusat spordidokumentaali, sai minu peamiseks inspiratsiooniallikaks Netflix'i sari „Treble Winners“, mis jälgis Inglismaa kõrgliigaklubi Manchester City edukat hooaega, kus võideti nii kodune liiga ja karikavõistlused kui ka Euroopa klubijalgpalli ihaldatum karikas, Meistrite liiga (*Champions League*). Eelkõige köitis mind selle sarja emotsionaalne sügavus ja dünaamiline loo jutustamine: oskuslik ajajoonel hüppamine erinevate perioodide vahel ning intervjuude ja mängumomentide sujuv põimimine terviklikuks narratiiviks. Tahtsin tuua sarnase sisekaemusliku emotsiooni ja detailse jälgimise ka Eesti jalgpalli, kohandades seda meie enda mastaapide ja võimalustega.

Oma nägemuse elluviimiseks pidin aga eeltöö faasis kõigepealt paika panema põhitalad: mis on iga episoodi fookus, milline on kogu sarja läbiv pingekaar ning kuidas siduda intervjuud ja tempokas sündmusmaterjal nii, et see hoiaks vaatajat algusest lõpuni kaasas. Töötasin välja episoodide esialgse kondikava ning kaardistasin vajalikud stseenid tagamaks, et lugu ei toetuks pelgalt võistkonna mängupäevadele. Sarja pingekaare hoidmiseks ja vaataja köitmiseks oli kriitilise tähtsusega integreerida narratiivi ka mänguvälised tegevused ja argisemad hetked: olgu selleks siis mängijate vaba aja veetmine, intervjuud või näiteks sündmus, kus uue toetaja Aasta Auto liitumisel anti peatreenerile üle ametiauto. Tootmisplaani koostamisel kaardistasin võtteaegade ja -kohtade võimalused, leppisin kokku vajalikud ligipääsud, komplekteerisin tehnika ja lõin selge failihalduse süsteemi. Siinkohal on oluline lisada, et ainuke suurem väline abi kogu protsessi käigus oli see, et koostöös Peeter Pulleritsi ja Kim Õunaga loodi sarja graafiline visuaalne kontseptsioon ehk intro (episoodi sissejuhatav lõik), outro (episoodi väljajuhatav lõik), nimetiitrid, vastasseisude kuvamine jne. Visuaalse kontseptsiooni töötas välja Peeter Pullerits ning selle animeeris Kim Õun.

3.2 Tootmine ja võtteperiood

Võtted viisid mind väga erinevatesse ja pidevalt muutuvatesse keskkondadesse. Jalgpallivõistkonna argised mängupäevad esitasid nii mulle kui ka tehnikale suuri väljakutseid: pingest laetud mängupäevad, kitsad riietusruumid, ennenägematud ilmastikuolude muutumised ja pidevas liikumises olemine. Helitaust, valgus ja ruumipiirangud muutusid pidevalt ning paljud olukorrad olid kordumatud, nõudes väga kiiret reageerimist, et antud olukordadest maksimaalselt kvaliteetne ja tehniliselt vähemalt rahuldav tulemus kätte saada.

Üksinda tegutsedes oli tihtipeale tehniline ressurss piiratud. Pidin pidevalt olema loov ja leidma käigu pealt mittestandardseid lahendusi. Näiteks ilmastikuolude muutumine mängu ajal, staadioni taristu kehva valgustehnikaga töötamine või siseruumides kontrollimatu valgusega toimetulek tähendasid pidevaid kompromisse ja kiireid otsuseid. Pidin võtteplatsil olema korraga nii operaator, helimees, valgustaja kui ka intervjuerija.

See nõudis väga täpset prioriteetide seadmist, et koju toodud materjal oleks hiljem montaažis kasutatav. Jälgisin pingsalt pildilist järjepidevust, helikvaliteeti ja seda, et mul oleks loo ehitamiseks piisavalt katteplaane. Intervjuude puhul oli minu peamiseks eesmärgiks luua turvaline, usalduslik ja vaba õhkkond. Minu ülesanne oli suunata vestlust nii, et kätte saada vajalik info, kuid

eelkõige tuua esile sportlaste ja treenerite ehedad emotsioonid, sest just need kannavad dokumentaalsarja kõige suuremat väärtust.

Väga olulisel ja tähtsal kohal kogu tootmisprotsessi juures oli andmehaldus. Tegin endale reegliks, et alati kohe pärast võtteid, samal päeval, kopeerisin kogu kogutud materjali struktureeritult andmekandjatele ning tegin nendest koheselt ka varukoopiad teisele eraldiseisvale andmekandjale. Materjali struktureerimisel lähtusin igast seadmest eraldi ehk iga seadme materjal sai oma kausta: A-kaamera (põhikaamera), B-kaamera (teine kaamera), mikrofonide helifailid, live-ülekanne salvestused, droonikaadrid ning 360-kraadise kaamera materjal. Iga võttesündmuse peakaust järgis rangelt ühtset nimetamise süsteemi. See metoodiline lähenemine tagas mulle järeltöötuses selge ja loogilise ülevaate sellest, mis ja millal täpselt toimus, säästes montaažis oluliselt aega.

3.3 Montaaž ja töötlus

Järeltootmises alustasin materjali sorteerimise ja korrastamisega, tõstsin paika sisulised plokid ning hakkasin ehitama dramaturgiat. Eesmärk oli põimida intervjuud ja spordimelu kokku viisil, mis oleks rütmikas, arusaadav ja hoiaks vaataja tähelepanu. Pärast seda tegin episoodi kuuluvast materjalist *proxy*-d (madalama resolutsiooniga versioonid videofailidest), mis kiirendas ja hõlbustas kogu järeltootmise protsessi.

Pärast toormontaaži (*rough cut*) valmimist ja episoodide järgemööda lihvimist asusin tööle segmentide kaupa. Iga segmendi juures võtsin kohe ette sellele kuuluva helitöötuse ja helinduse, mis spordidokumentalistika puhul tähendas sageli delikaatset tasakaalu otsimist – kuidas puhastada heli üleliigsest müraist nii, et sündmuse ehe atmosfäär ei kaoks. Samas faasis lisasin segmentide kaupa kõik animatsioonid ja vajalikud graafilised elemendid ning otsisin aktiivselt võimalusi visuaalsete efektide loomiseks. Peamisteks kohtadeks nende rakendamisel olid tempokad montaažisegmendid, kuid leidis ka olukordi, kus sai visuaalselt võimendada näiliselt rahulikumates stseenides, näiteks intervjuude ajal või inimeste omavahelise jutustamise taustal bussisõitudel. Episoodi tervikuna lõpetades tegelesin peamiselt veel vaid subtiitrite lisamisega. Kõige viimase etapina tegin värvimääramise (*color grading*), mis sidus väga erinevates oludes filmitud klipid ühtseks visuaalseks tervikuks, ning valmistasin episoodid ette YouTube'i platvormi jaoks.

Kogu montaažiprotsessi vältel saatis mind pidev kaalumine, kas leppida „piisavalt heaga“ või kulutada tunde maksimumtulemuse tagaajamiseks. Mõnikord oli loo huvides vaja terve episoodi struktuur pea peale pöörata (näiteks kuuendas episoodis olev kodumäng Nõmme Kalju U21 võistkonna vastu, ei olnud esialgu episoodi sisse planeeritud, kuid kuna pärast seda mängu peatreener Reitel teatas võistkonnale, et käimasolev hooaeg jääb talle Welcos viimaseks, muutus see mäng algselt kavandatud oluliselt tähtsamaks), teinekord tuli jälle osata piir tõmmata, et projekt graafikus püsiks. See pidev otsustamine õpetas mulle väga selgelt, kuidas näha tervikpilti ja mitte takerduda ebaolulistesse detailidesse.

3.4 Seeria esitus ja tulemused

Kogu selle pika ja intensiivse protsessi tulemusena jõudis kuueosaline sari edukalt Coolbet Eesti YouTube-i kanalile. Enne iga episoodi avalikustamist andsid nii Coolbet kui ka JK Welco tegevjuht ja kommunikatsioonispetsialist hinnangu selle narratiivsele loogikale, visuaalsele ja helilisele ühtlusele ning avaliku meediakanali nõuetele vastavusele. Partnerite otsene vahetu tagasiside oli väga positiivne, kuid eriti tegi mulle rõõmu see, et sarja kohta tuli väga palju kaudset tagasisidet. Võistkonna mängijate tuttavad, endised tiimikaaslased, teiste klubisüsteemide noored ja isegi Eesti jalgpallikoondise liikmed rääkisid, arutlesid ning viskasid sarjas toimuva üle nalja. Selline vahetu auditooriumi reaktsioon andis mulle kindlust ja rahulolu, et olen valinud õige suuna ning teostuse, mis läheb inimestele päriselt korda.

3.5 Analüüs

Tagasi vaadates võin kindlalt öelda, et sari „Vaikus enne tormi“ on olnud minu senise loometee kõige kaalukam ja õpetlikum peatükk. Hüppasin omaenda idee ja sooviga pea ees sügavasse vette. Kuna mul puudus varasem kogemus nii mahuka ja täistsüklilise dokumentaalsarja iseseisval vedamisel, pidin protsessi käigus ise endale süsteemi looma ja langetama otsuseid olukorras, kus standardne meeskonnatugi puudus.

Selline rollide paljus, olin ühtaegu sisuline autor, tootmisjuht ja tehniline teostaja, tegi kogemusest eriliselt arendava protsessi. Oma suurimaks töövõiduks pean seda, et suutsin hoida sarja visuaalset käekirja ja loo loogikat ühtsena kõigi kuue episoodi vältel, suutes kiirelt kohaneda muutuvate võtteoludega. Õppisin väga selgelt eristama, millal annab lisapanus teosele väärtust juurde ja millal tuleb osata asju lihtsustada. Erialaselt tunnen kõige suuremat arenguhüpet just

montaažis, peamiselt visuaalsete efektide läbi proovimistes ja katsetamistes, kuid kindlasti ka oskuses ehitada lugu ning hoida pildi ja heli rütmi.

Suurimaks proovikiviks osutus ootuspäraselt aja ja ressursside planeerimine. Üksinda töötades on kõikide detailide, eriti heli ja valguse, samaaegne kontrollimine kohati üle jõu käiv. Samuti tuli peamiselt hakkama saada juba olemasoleva tehnikapargiga, kuna teatud spetsiifilist ja tegelikult tööks vajalikku lisatehnikat polnud võimalik juurde soetada.

Sellest kogemusest õppisin, et tulevikuprojektides pööran veelgi suuremat tähelepanu eeltööle. Koostan palju rangema riskiplaani, kus on täpselt defineeritud, millised kaadrid on *must-have* (hädavajalikud) ja mis *nice-to-have* (lisaboonus). Samuti teen rutiiniks tehnilised vahekontrollid, heli ja pildi kvaliteedikontroll võtte ajal ja pärast võttepäeva, ning paneksin enne montaaži alustamist paberile veelgi konkreetsema episoodikaare, et vältida asjatut ümber tõstmist järeltöötluses.

See projekt on andnud mulle tohutult töökindlust, vastutustunnet ja oskust tegutseda suure pinge all. Tean nüüd täpselt, millised on minu tugevused ja milliseid tehnilisi nüansse tahan veel edasi lihvida, et järgmistes projektides veelgi stabiilsemat ja kõrgemat kvaliteeti pakkuda.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli luua kuueosaline audiovisuaalne dokumentaalsari „Vaikus enne tormi“, mis jälgib ja mõtestab Tartu jalgpalliklubi Welco esindusmeeskonna tegemisi ja arengut 2025. aasta hooajal. Lõputöö eesmärk sai edukalt täidetud: planeeritud sari valmis täies mahus ja linastus Coolbet Eesti YouTube-i platvormil, kogudes positiivset vastukaja nii koostööpartneritelt kui ka laiemalt auditooriumilt. Eesmärgi saavutamine sai võimalikuks läbi süstemaatilise eeltootmise, tugeva visiooni hoidmise ja kompromissitu panustamise nii võtteperioodil kui ka järeltootmises.

Selle projekti üks defineerivamaid aspekte oli asjaolu, et viisin kogu tootmisprotsessi läbi üksinda – olin üheaegselt nii produtsent, režissöör, operaator, helimees kui ka monteeri. Selline ühemehemeeskonna dünaamika mõjutas kogu protsessi fundamentaalselt. Ühelt poolt asetas see mulle tohutu koormuse ja vastutuse, kus tehnilised ja loomingulised otsused tuli langetada sageli sekundi murdosa jooksul. Teiselt poolt andis see mulle täieliku autorikontrolli teose üle, õpetades nägema suurt pilti ja tegema valusaid, kuid vajalikke kompromisse ideaalse visiooni ja reaalselt kättesaadavate tehniliste ressursside vahel.

Kõrgema Kunstikooli Pallas õppekava on andnud mulle tugeva vundamendi ja tööriistad selle keerulise protsessiga toimetulekuks. Õpingute käigus arenenud oskus pidevalt otsida ja leida huvitavat kompositsiooni, aitas mul visuaalselt rikastada ka kõige rutiinsemat riietusruumi või treeningu kaadrit, muutes vaataja kogemuse mitmekihilisemaks. Eriti väärtuslikuks osutus viimase õppeaasta sügisel läbitud filmikursus, mis andis mulle vahetult enne lõputöö intensiivseimat faasi väga selged prioriteedid. Näiteks sain seal kinnitust, et heli kvaliteet on dokumentalistikas absoluutne prioriteet number üks. Minu enda praktikas esines võtetel olukordi, kus tehnika vedas alt või hindasin keskkonna helilist keerukust valesti, mille tõttu oli hiljem montaažis heli rahuldavale tasemele päästmine meeletult keeruline. Lisaks tuletas kursus meelde kontrollitud valguse seadmise olulisust, mida rakendasin edukalt intervjuude puhul, tagades sarjale professionaalsema ilme.

Kõige praktilisema ja otsesema õppetunni sain aga õppejõud Raphael Gianelli-Merianolt, kes rõhutas ideestamise ja koosolekute kontekstis reeglit: „Pane absoluutselt kõik kirja.“ Inimese aju lühiajaline mälu on piiratud ning parimad lahendused võivad hetkega kaduda. Rakendasin seda põhimõtet oma projekti lõppfaasis ning see päästis mind mitmel korral – tagasi vaadates leidsin

oma märkmetest ideid ja arendusi, mis toimisisid montaažis ja loo ehitamisel kordades paremini kui need, mida mälu põhjal pimesi teha proovisin.

Dokumentaalsarja loomine rikastas mind ka sügava inimliku teadmisega. Kuigi teadsin varasemalt praktiliselt kogu meeskonda, võimaldas pikaajaline ja vahetu kaameraga kohalolu mul tundma õppida neid detaile ja isiksuse tahke, mis jäävad jalgpalliväljaku ja tavalise meediasuhtluse varju. Heaks näiteks oli minu jaoks ääreründaja Erki Mõttuse lugu. Väliselt suur, massiivne ja äkiline mängija, kellel on tänu saali jalgpalli taustale suurepärase tehnika, tundub ideaalne kandidaat õhuvõitlusteks. Ometi sain alles selle protsessi käigus teada, et ta väldib teadlikult palliga peaga mängimist varasema traumaatilise kogemuse tõttu. Kuigi see fakt avas mulle tema mängijaprofiili täiesti uue nurga alt, langetasin autorina otsuse seda dokumentaalis mitte kajastada. Nimelt ei teadnud suur enamus vastastest seda detaili ning selle avalikustamine oleks võinud talle palliplatsil sportlikult kahju tuua. Sellised nüansid ja nendega kaasnevad vastutusrikkad valikud tuletasid mulle meelde, et spordidokumentalistika tõeline väärtus ei peitu tulemustes, vaid inimestes ja nende varjatud barjäärides, mis teevad nende pingutuse ekraanil tõeliselt tähenduslikuks.

Kokkuvõtvalt ei andnud see lõputöö mulle mitte ainult väärtuslikku ja mahukat teost minu portfooliosse, vaid vormis mind oluliselt iseseisvamaks, tehniliselt teadlikumaks ja lahendustele orienteeritud visuaalseks jutuvestjaks.

SUMMARY

The goal of this project was to create a six-part audiovisual documentary series, „Vaikus enne tormi“ (“Silence Before the Storm”), which follows and conceptualizes the activities and development of the Tartu football club Welco's first team during the 2025 season. The objective of the project was successfully fulfilled: the planned series was completed in its entirety and premiered on the Coolbet Estonia YouTube platform, garnering positive feedback from both collaboration partners and a wider audience. Achieving this goal was made possible through systematic pre-production, maintaining a strong vision, and making an uncompromising effort during both the shooting period and post-production.

One of the defining aspects of this project was the fact that I carried out the entire production process alone—simultaneously acting as the producer, director, cinematographer, sound recordist, and editor. This one-man-band dynamic fundamentally influenced the entire process. On one hand, it placed a tremendous burden and responsibility on me, requiring technical and creative decisions to often be made in a fraction of a second. On the other hand, it gave me complete authorial control over the work, teaching me to see the big picture and make painful but necessary compromises between the ideal vision and the technical resources available.

The curriculum at the Pallas University of Applied Sciences has provided me with a strong foundation and the tools to cope with this complex process. The skill developed during my studies to constantly seek and find more interesting compositions helped me visually enrich even the most routine locker room or training shots, making the viewer's experience more multi-layered. The film course taken in the autumn of my final academic year proved especially valuable, giving me very clear priorities right before the most intensive phase of the project. For instance, it reaffirmed that sound quality is the absolute number one priority in documentary filmmaking. In my own practice, there were situations during shoots where the equipment failed or I misjudged the acoustic complexity of the environment, making it incredibly difficult to salvage the sound to a satisfactory level later in post-production. Furthermore, the course reminded me of the importance of controlled lighting, which I successfully applied during interviews, ensuring a more professional look for the series.

However, I received the most practical and direct lesson from lecturer Raphael Gianelli-Meriano, who emphasized a rule in the context of brainstorming and meetings: "Write absolutely everything down." The human brain's short-term memory is limited, and the best solutions can disappear in an instant. I applied this principle during the final phase of my project, and it saved me on several occasions—looking back, I found ideas and developments in my notes that worked times better in editing and story building than what I had blindly tried to do from memory.

Creating the documentary series also enriched me with deep human understanding. Although I practically knew the entire team beforehand, the long-term and direct presence with the camera allowed me to learn about details and facets of personalities that usually remain hidden behind the football pitch and standard media interactions. A prime example for me was the story of winger Erki Mõttus. An outwardly large, massive, and explosive player who possesses excellent technique thanks to his futsal background seems like an ideal candidate for aerial duels. Yet, it was only during this process that I discovered he deliberately avoids heading the ball due to a previous traumatic experience. Although this fact revealed a completely new angle to his player profile, as an author, I made the decision not to cover it in the documentary. The vast majority of opponents did not know this detail and disclosing it could have harmed him sportingly on the pitch. Such nuances and the responsible choices that accompany them reminded me that the true value of a sports documentary lies not in the results, but in the people and their hidden barriers, which make their effort on screen truly meaningful.

In conclusion, this project provided me not only with a valuable and substantial piece for my portfolio but also moulded me into a significantly more independent, technically aware, and solution-oriented visual storyteller.

KASUTATUD ALLIKAD

Huck, C. (2011). Football Documentaries: Creativity v Actuality/Liveness. *Journal for the Study of British Cultures*, 18(1), 41-56.

Kull, K. (2024). Moefoto seeria “BRAH”. *Lõputöö. Kõrgem Kunstikool Pallas*. Tartu.

Marfo, A. (2007). *The Evolution and Impact of Documentary Films*. University of Rhode Island. University of Rhode Island. Kasutamise kuupäev: 05 2026. a., allikas <https://digitalcommons.uri.edu/srhonorsprog/42>

McDonald, I. (2007). Situating the Sport Documentary. *Journal of Sport & Social Issues*, 31(3), 208-225.

INTERVJUUD

Leht, Edgar. (2025). Intervjuu dokumentaalsarja „Vaikus enne tormi“ tarbeks. Kadri Parts, 10. november, Tartu. [Videosalvestus].

Raamat, Mart. (2025). Intervjuu dokumentaalsarja „Vaikus enne tormi“ tarbeks. Kadi Parts, 12. november, Tartu. [Videosalvestus].

Leht, Edgar. (2025). Mängueelne kõne restoranis Kolm Tilli. Salvestanud Remi Roosmann, Tartu. [Videosalvestus].

LISAD

Lisa 1. Dokumentaalsarja „Vaikus enne tormi“ episoodid

Episood 1: „VAIKUS ENNE TORMI: Millal näeme Tartu Welcot koduses kõrgliigas?“

<https://youtu.be/0OOOhk4ZouA?si=KJEIUm52AnvIvMiX>

Episood 2: „VAIKUS ENNE TORMI: Tartu Welco võit, mis pani hooajale uue hoo sisse“

https://youtu.be/-5LzFXAgLRM?si=fv2wyNqk8F_qRmm1

Episood 3: „VAIKUS ENNE TORMI: Piilume kulisside taha ja näeme peatreeneri uut autot“

<https://youtu.be/YtvBg1itWqE?si=ECn3oBefE-fRd74N>

Episood 4: „VAIKUS ENNE TORMI: Kuidas sai Welco alguse ja kuidas on klubi(süsteem) aastate jooksul arenenud“

https://youtu.be/2jIOHcq8Qpo?si=eJz6t1CV-b_xZZgC

Episood 5: „VAIKUS ENNE TORMI: Welco hooaja tõusudest ning mõõnadest kuni suurte visioonide ja fännikultuurini“

<https://youtu.be/wR09d-HYBcQ?si=Wa1CdomIRGxyLx6H>

Episood 6: „VAIKUS ENNE TORMI: Vinge Black-out mäng, peatreener Reiteli ajastu pronksine lõpp“

https://youtu.be/aU6_BtHUSN4?si=Bauys6zMLpV2V341

Lisa 2. Visuaalne materjal ja kaadritagused fotod

23

Lisa 3. Autorideklaratsioon ja lihtlitsents

Mina Remi Roosmann

1. olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Teiste autorite uurimistööd, olulised seisukohad kirjandusest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.
2. annan Kõrgemale Kunstikoolile Pallas tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Tartu JK Welco audiovisuaalne dokumentaalsari: „Vaikus enne tormi““ mille juhendaja on Kaisa Eiche.
 - 2.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogus ja digiarhiivis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
 - 2.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogus alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. olen teadlik, et punktis 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitset reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid õigusi.
5. olen teadlik, et Pallasel ja autoril on õigus kasutada lõputööd ilma vastastikku tasu maksmata. Lõputöö (nii kirjaliku kui praktilise osa) igakordsel kasutamisel tuleb mõlemal osapoolel tööle lisada järgmised andmed: lõputöö, lõputöö autori nimi, õppeasutus, lõputöö kaitsmise aasta, lõputöö juhendaja(te) nimi.

Töö autor: _____

(digitaalne) allkiri, kuupäev